

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 863/2020
25.03.2021. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Данијеле Николић, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., ББ из ..., ВВ из ..., ГГ из ..., ДД из ... и ЂЂ из ..., чији је заједнички пуномоћник Младен Николић адвокат из ..., против туженог ЈП „Градска чистоћа“ Лајковац, кога заступа Весна Јовановић адвокат из ..., ради накнаде зараде, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1927/2019 од 08.11.2019. године, у седници већа одржаној 25.03.2021. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1927/2019 од 08.11.2019. године.

УСВАЈА СЕ ревизија туженог па се **УКИДАЈУ** пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1927/2019 од 08.11.2019. године и пресуда Основног суда у Убу П1 39/18 од 07.03.2019. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Убу П1 39/18 од 07.03.2019. године, ставовима од првог до дванаестог изреке, усвојени су тужбени захтеви тужилаца и обавезан је тужени да тужиоцима, на име накнаде трошкова за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора у периоду почев од 01.12.2013. године закључно са 31.12.2016. године, исплати износе наведене у овим ставовима изреке са законском затезном каматом од доспелости сваког појединачног износа па до исплате. Ставом тринаестим изреке, обавезан је тужени да тужиоцима накнади трошкове парничног поступка у износу од 529.750,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1927/2019 од 08.11.2019. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена пресуда Основног суда у Убу П1 39/18 од 07.03.2019. године. Ставом другим изреке, одбијен је захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, у смислу члана 404. Закона о парничном поступку.

Према одредби члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, у даљем тексту: ЗПП), ревизија се изузетно може изјавити због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која се не би могла побијати ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно размотрити правна питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и када је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). Према ставу 2. истог члана, испуњеност услова за изузетну дозвољеност ревизије, Врховни касациони суд цени у већу од пет судија.

Одлучујући о дозвољености ревизије, у смислу члана 404. Закона о парничном поступку, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија туженог дозвољена, имајући у виду ревизијске наводе да је погрешном применом материјалног права одлучено о тужбеном захтеву, супротно важећој судској пракси у истој или битно сличној чињенично-правној ситуацији и одлучио као у ставу првом изреке.

Одлучујући о основаности ревизије у смислу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су запослени код туженог, са којим су у више наврата закључивали анексе уговора о раду којима је мењан начин исплате топлог оброка и регреса за коришћење годишњег одмора. Анексима уговора о раду које је тужени закључио са тужиоцима 02.10.2013. године, а са тужиљом ДД 01.11.2013. године, одређено је да се запосленима одобрава исплата за исхрану у износу од 3.000,00 динара, као и накнада на име регреса за коришћење годишњег одмора у висини од 2.000,00 динара на месечном нивоу. Колективним уговором туженог, који се примењивао код туженог почев од 15.05.2012. године, предвиђено је да запослени има право на накнаду трошкова за исхрану у току рада, која се исплаћује уз основну зараду са увећањем по основу редовног рада и иста износи 20% од просечне месечне зараде у привреди Републике, док накнада за регрес за коришћење годишњег одмора износи најмање једну просечну зараду у привреди Републике. Колективним уговором од 22.07.2015. године, који је почео да се примењује од 01.08.2015. године, предвиђено је да се висина накнаде за исхрану у току рада одређује у висини од 15% од просечне месечне зараде у Републици према последњем објављеном податку, а када је реч о накнади за регрес за коришћење годишњег одмора, иста се одређује у висини од 75% од просечне месечне зараде у Републици према последњем објављеном податку. Трошкови на име исхране у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора у утуженом периоду тужиоцима су исплаћени кроз зараду у складу са анексима уговора о раду, а не у складу са одредбама Колективних уговора који су у том периоду били на снази код туженог. Висина разлике накнаде за исхрану у току рада и накнаде за регрес, утврђена је према другој варијанти налаза и мишљења вештака економско финансијске струке, у износима који су досуђени тужиоцима.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су усвојили тужбене захтеве сматрајући да исплата трошкова тужиоцима на име накнаде за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора у спорном периоду није извршена на правилан и законит начин. По схватању судова, накнаде за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора нису зараде, већ представљају трошкове чија је висина утврђена општим актом послодавца и не могу се мењати. Сходно томе, а имајући у виду да тужени није чисто буџетски корисник, већ привредно

друштво које своје услуге наплаћује од грађана, за обрачун наведених потраживања тужени није могао применити Закон о умањењу прихода лица у јавном сектору као ни Закон о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, којим законима није ни било предвиђено умањење регреса и додатка за исхрану кроз непримењивање Колективних уговора који су били важећи код послодавца у утуженом периоду.

По оцени Врховног касационог суда основано се ревизијом указује на погрешну примену материјалног права, због чега чињенично стање на коме су засноване нижестепене пресуде није потпуно и правилно утврђено.

У Републици Србији, Законом о умањењу нето прихода лица у јавном сектору („Службени гласник РС“ бр. 108/113), који је почео да се примењује почев од 01.01.2014. године, уведена је посебна мера фискалне консолидације, заснована на одређеном умањењу нето прихода лица у јавном сектору, која је требало да допринесе смањењу високог буџетског дефицит и омогући даље функционисање државе. Овај закон престао је да важи сагласно члану 13. став 1. Закона о привременом уређивању основица за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава („Службени гласник РС“, број 116/14 – ступио на снагу 28.10.2014. године), односно закључно са исплатом плате, односно другог сталног примања за месец октобар 2014. године. Закон о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, којим се такође уређују питања која се односе на умањење примања запослених из јавног сектора, примењивао се почев од обрачуна и исплате плата, зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава почев од новембра 2014. године па до 01.01.2020. године, када је престао да важи ступањем на снагу Закона о престанку важења Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава („Сл. гласник број 86/2019).

Одредбом члана 1. Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору прописано је да се овим законом уређује умањење нето зараде и нето других примања запослених, односно ангажованих лица у јавном сектору Републике Србије, уз одређене изузетке прописане овим чланом закона. Према члану 2. закона јавни сектор Републике Србије чине између осталог и јавна предузећа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно локална самоуправа, као и субјекти чији је оснивач јавно предузеће. Зарада запосленог у јавном сектору обухвата: зараду, односно плату и накнаду зараде, односно плате у складу са законом који уређује радне односе, осим за запосленог у јавном сектору који је упућен у иностранство ради обављања послова за правна лица - резиденте Републике за којег је зарада исплаћени новчани износ за извршени рад, док друго примање запосленог у јавном сектору представља сваки приход који остварује запослени у јавном сектору од исплатиоца прихода као уговорену накнаду за рад финансирану из средстава тог исплатиоца прихода или другог лица из јавног сектора, а који се не сматра зарадом у складу са овим законом. Чланом 3. закона прописано је да умањени нето приход запосленог у јавном сектору представља нето приход помножен коефицијентом за умањивање који је ближе одређен овим чланом. Члан 4. став 1. наведеног закона прописује да је исплатилац прихода дужан да обрачуна, обустави и на прописани уплатни рачун буџета Републике Србије пренесе збир разлика за уплату обрачунатих за свако лице запослено у јавном сектору истога дана када овим лицима исплаћује умањени нето приход, док је ставом 2.

прописано да по истеку календарског тромесечја, а најкасније до 15. у првом месецу наредног календарског тромесечја, Пореска управа контролише да ли је за претходно календарско тромесечје нето приход запослених у јавном сектору умањен у складу са овим законом.

Законом о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава („Службени гласник РС“, бр.116/14 – ступио на снагу 28.10.2014. године) прописано је да се привремено уређује основица, односно вредност радног часа, вредност бода и вредност основне зараде, за обрачун и исплату плата, односно зарада као и других сталних примања изабраних, именованих, постављених и запослених лица као корисника јавних средстава са циљем очувања финансијског система у Републици Србији и система плате и зарада у јавном сектору. Чланом 2. закона је одређено да су корисници јавних средстава и јавна предузећа основана од стране Републике Србије, односно локалне власти у смислу закона којим се уређује буџетски систем, као и правна лица основана од стране тих јавних предузећа. Чланом 3. став 1. закона прописано је да се платом сматра зарада запосленог код корисника јавних средстава утврђена у складу са законом који уређује радне односе, односно плате изабраног, именованог и постављеног лица, запосленог код корисника јавних средстава утврђеног у складу са законом који уређује плату у државним органима, органима локалне власти, организацијама обавезног социјалног осигурања и јавним службама. Чланом 4. прописано је да су ништаве одредбе општег или појединачног акта (осим појединачног акта којим се плата повећава по основу напредовања) којима се повећавају основице, коефицијенти и други елементи, односно уводе нови елементи, на основу којих се повећава износ плата и другог сталног примања код субјеката из члана 2. овог закона, донет за време примене овог закона. Према члану 5. закона основица за обрачун и исплату плата код корисника јавних средстава, утврђена је законом, другим прописом или другим општим и појединачним актом, који је у примени на дан доношења овог закона, умањује се за 10% уз одређене изузетке прописане овим законом.

Из цитираних одредаба произлази да се овим законима уређују питања која се односе на умањење примања запослених у јавном сектору у циљу фискалне консолидације буџета. Закон о умањењу нето прихода лица у јавном сектору у члану 2. дефинише појам јавног сектора, који чине између осталог и јавна предузећа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно локална самоуправа, као и субјекти чији је оснивач јавно предузеће. Чланом 2. Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, одређено је да су корисници јавних средстава између осталог и јавна предузећа основана од стране Републике Србије, односно локалне власти у смислу закона којим се уређује буџетски систем, као и правна лица основана од стране тих јавних предузећа. Из наведених одредаба, а супротно закључку нижестепених судова, произлази да је тужени, као јавно предузеће чији је оснивач Општина Лајковац, имао обавезу да у периоду од 1. јануара 2014. године закључно са октобром 2014. године исплати зараде (плате) и друга примања запосленим лицима из буџета под условима и на начин прописан Законом о умањењу нето прихода лица у јавном сектору, док је у периоду почев од новембра 2014. године па до краја спорног периода за који се тражи накнада (31.12.2016. године), тужени био обавезан да зараде запосленима исплаћује у складу са одредбама Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, који је престао да важи 01.01.2020. године.

Чланом 104. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14) прописано је да запослени има право на одговарајућу зараду, која се утврђује у складу са законом, општим актом и уговором о раду. Одредба члана 105. Закона о раду прописује да се зарада састоји од зараде за обављени рад и време проведено на раду, зараде по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.) и других примања по основу радног односа, у складу са општим актом и уговором о раду (став 1.). Под зарадом у смислу става 1. овог члана сматра се зарада која садржи порез и доприносе који се плаћају из зараде (став 2.). Под зарадом у смислу става 1. овог члана сматрају се сва примања из радног односа, осим примања из члана 14, члана 42. став 3. тач. 4) и 5), члана 118. тач. 1-4), члана 119, члана 120. тачка 1) и члана 158. овог закона (став 3).

Из цитираних одредаба Закона о раду несумњиво произлази да се под зарадом сматрају и примања из радног односа као што је накнада за исхрану у току рада и накнада регреса за коришћење годишњег одмора, док се у складу са Законом о умањењу нето прихода лица у јавном сектору и Законом о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, под појмом зараде подразумева зарада утврђена у складу са законом који уређује радне односе. Стога се не може се прихватити као правилан закључак нижестепених судова према којем накнаде за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора не представљају зараду, већ друге трошкове чија се висина утврђује општим актом послодавца, због чега се и на обрачун ових потраживања не могу применити одредбе Закона о умањењу прихода лица у јавном сектору, односно Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава.

Осим тога, према одредби члана 4. Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава ништаве су одредбе општег или појединачног акта (осим појединачног акта којим се плата повећава по основу напредовања) којима се повећавају основице, коефицијенти и други елементи, односно уводе нови елементи, на основу којих се повећава износ плата и другог сталног примања код субјеката из члана 2. овог закона, донет за време примене овог закона. Из тога следи закључак да су ништаве и као такве не могу производити правно дејство одредбе Колективног уговора туженог, донетог након ступања на снагу тог закона, којима се повећава износ накнаде за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора запослених у јавном сектору, имајући у виду да ове накнаде представљају примања која према Закону о раду чине зараду. Међутим, у конкретном случају, нижестепени судови су туженог обавезали да тужиоцима исплати разлику између накнада коју им је, у периоду од 01.12.2013. године закључно са 31.12.2016. године, тужени обрачунао и исплатио на основу анекса уговора о раду и ових накнада обрачунатих према одредбама Колективног уговора који од 15.05.2012. године, али и према одредбама Колективног уговора од 22.07.2015. године, донетог након ступања на снагу Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава, на који начин су поступили супротно цитираној одредби члана 4. Закона о привременом уређивању основице за обрачун и исплату плата, односно зарада и других сталних примања код корисника јавних средстава која изричито прописује.

Имајући у виду да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено, па тиме није било услова за преиначење побијане одлуке, Врховни касациони суд је, применом члана 416. став 2. ЗПП, укинуо нижестепене одлуке и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање, односно одлучио као у ставу другом изреке.

У поновном поступку, првостепени суд ће утврдити чињенично стање имајући у виду примедбе из овог решења, а потом, правилном применом материјалног права донети нову и закониту одлуку.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић,с.р.**

За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић